

**Diagnoza implementacji
Kompetencji Kluczowych
w kontekście potrzeb i uwarunkowań
lokalnych i regionalnych
oświaty i rynku pracy**

**Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego
im. gen. Franciszka Kleeberga w Lublinie**

Opracowała **Bożena Powąła-Niedźwiecka**

Spis treści

Diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego im. gen. Franciszka Kleeberga w Lublinie... 1

WSTĘP	3
I. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY	6
I.1 Położenie geograficzne.....	6
I.2 Krótki opis bazy dydaktycznej szkoły.....	7
I.3 Charakterystyka uczniów szkoły	8
I.4 Charakterystyka kadry pedagogicznej.....	8
I.5 Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu KK i zawodowych.....	9
II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE.....	22
II.1 Efekty kształcenia	22
II.1.1 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie przedsiębiorczości.....	22
II.1.2 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych	23
II.1.3 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie matematyki....	24
II.1.4 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie języków obcych	26
II.2 Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów.....	27
Egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe	28
II.3 Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe.....	30
III. RYNEK PRACY	31
III.1 Regionalny rynek pracy w aspekcie specjalności zawodowych placówki	31
III.2 Kompetencje Kluczowe a rynek pracy	32
III.3 Funkcjonowanie absolwentów na lokalnym i regionalnym rynku pracy.	32
IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH.....	34
IV.1 Prognozy demograficzne	34
IV.2 Współpraca szkoły z zakładami pracy.....	35
IV.3 Działalność szkoły na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy	36
V. WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	38

WSTĘP

Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego im. gen. Franciszka Kleeberga w Lublinie przystąpił do realizacji projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Priorytet II. Wysoka jakość systemu oświaty: Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia.

Celem Projektu jest zwiększenie dostępności do rozwoju kompetencji kluczowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych o profilu zawodowym oraz szkół policealnych w Polsce Wschodniej. Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego znalazł się wśród 50 szkół objętych projektem, i 10 realizujących go w województwie lubelskim.

W ramach projektu zrealizowane zostaną programy autorskie opracowane przez nauczycieli ZSChiPS uwzględniające kształtowanie kompetencji kluczowych w zakresie nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych – Program opracuje Urszula Stasiak, technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) – Krzysztof Olszewski, języków obcych – Anna Burdach i przedsiębiorczości – Wojciech Szeleźniak.

Podniesienie poziomu kompetencji kluczowych uczniów jest bardzo istotne do odnalezienia się na rynku pracy, aktywnego w nim uczestnictwa oraz dostosowania się do zmian zachodzących w gospodarce opartej na wiedzy.

Kompetencje kluczowe to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji, których potrzebują osoby do samorealizacji i rozwoju osobistego.

Diagnoza pięciu obszarów działania Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego przyczyni się do opracowania i wdrożenia programów kształtowania kompetencji kluczowych młodzieży uczącej się w Technikum Przemysłu Spożywczego, Technikum Chemicznym, Technikum Uzupełniającym Nr 4, Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 10.

Diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy

Procedura postępowania:

1. Określenie celów prowadzenia diagnozy.
2. Określenie próby badawczej.

3. Wybór metod i narzędzi badawczych.
4. Przeprowadzenie badań.
5. Opracowanie dokumentu końcowego (wniosków i rekomendacji).

Cele ogólne

- Ocena działań szkoły w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy;
- Charakterystyka uwarunkowań lokalnych i regionalnych Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego.

Określenie próby badawczej

Do badania wybrani zostali ze szkoły i jej otoczenia przedstawiciele:

- uczniów Technikum Przemysłu Spożywczego i Technikum Chemicznego,
- nauczycieli przedmiotów zawodowych i ogólnokształcących,
- rodziców,
- organu prowadzącego,
- lokalnych i regionalnych zakładów pracy,
- dyrekcji szkoły.

Metody i narzędzia badawcze

Metody diagnozowania:

- analiza dokumentów,
- wywiad,
- analiza istniejącej sytuacji szkoły,
- analiza uwarunkowań środowiskowych szkoły.

Podstawowym narzędziem badawczym do zebrania informacji odnośnie funkcjonowania Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego w zakresie analizowanych zagadnień jest ANALIZA SWOT.

Przeprowadzenie badań

1. Wyłonienie respondentów, którzy wypełniali arkusze SWOT.
2. Zebranie i opracowanie informacji znajdujących się na arkuszach SWOT, oddzielnie dla każdego obszaru i każdej grupy respondentów.
3. Dokonanie analizy dokumentów traktujących o prognozach demograficznych, współpracy szkoły z organizacjami i instytucjami oraz działalności szkoły na rzecz środowiska lokalnego.

4. Przeprowadzenie wywiadu z dyrekcją szkoły, przedstawicielami władz lokalnych, pracodawców i rodziców odnośnie problemów szkoły oraz środowiska lokalnego, które powinny być brane pod uwagę przy opracowywaniu programów Kompetencji Kluczowych.
5. Opracowanie dokumentu końcowego.

I. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY

I.1 Położenie geograficzne

Nazwa i imię szkoły:

Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego

im. gen. Franciszka Kleeberga

Adres i kontakt:

20-059 Lublin, Aleje Racławickie 7

tel./fax. (0-81) 442-19-20

E-Mail: zschps@kleeberg.lublin.pl

www.kleeberg.lublin.pl

Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego powstał 1.09.2005 roku z połączenia sąsiadujących ze sobą dwóch placówek - Zespołu Szkół Przemysłu Spożywczego i Zespołu Szkół Chemicznych.

W skład Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego wchodzi następujące szkoły:

- XII Liceum Ogólnokształcące (3 lata nauki – matura);
- VI Liceum Profilowane o profilu socjalnym (3 lata nauki – matura);
- Technikum Przemysłu Spożywczego ze specjalizacjami – analiza środków spożywczych, zarządzanie jakością w przemyśle spożywczym, cukiernictwo, przetwórstwo mięsa, od roku szkolnego 2009/2010 informatyka w przemyśle spożywczym, przetwórstwo surowców zwierzęcych (4 lata nauki – matura i tytuł technika);
- Technikum Chemiczne ze specjalizacjami – analiza medyczna, technologia środków kosmetycznych, technologia środków farmaceutycznych (4 lata nauki – matura i tytuł technika);
- Technikum Uzupełniające Nr 4 ze specjalizacjami - cukiernictwo, piekarstwo (3 lata nauki – matura i tytuł technika);

- Szkoła Policealna Nr 4 ze specjalizacjami - analityka informatyczna, analiza środków spożywczych, technologia środków kosmetycznych, technologia środków farmaceutycznych (2 lata nauki – tytuł technika)
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 10 kształcąca w zawodach – cukiernik, piekarz (3 lata nauki);
- Ośrodek Doksztalania i Doskonalenia Zawodowego.

Szkoła jest prowadzona przez Urząd Miasta Lublin, Wydział Oświaty i Wychowania w Lublinie. Położona jest w dzielnicy Wieniawa, w bezpośrednim sąsiedztwie Państwowych Szkół Budownictwa i Geodezji, innych szkół zawodowych i ogólnokształcących oraz burs szkolnych i wyższych uczelni.

I.2 Krótki opis bazy dydaktycznej szkoły

Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego w Lublinie znajduje się w budynku pochodzącym z 1953 roku i zajmuje jedno skrzydło o powierzchni zabudowy 2772 m² i kubaturze 55440 m³. Drugie skrzydło zajmują Państwowe Szkoły Budownictwa i Geodezji. Szkoła ma do dyspozycji 36 sal lekcyjnych, 5 pracowni informatycznych, 5 laboratoriów chemicznych, 1 laboratorium bioanalityczne, 3 pracownie mikrobiologiczne, 1 pracownię ciastkarską, 1 pracownię biologiczną, 1 strzelnicę na broń długą, 1 strzelnicę na broń pneumatyczną oraz pełnowymiarową salę gimnastyczną, małą salę gimnastyczną, salę taneczno-aerobikową z lustrami, salę do tenisa stołowego, siłownię, dwa otwarte pełnowymiarowe boiska do koszykówki, 1 do piłki nożnej, 2 do piłki siatkowej, 100 m bieżnię i 2 skocznie w dal.

Szkoła posiada bibliotekę – Multimedialne Centrum Informacyjne, której zbiory liczą 55362 woluminy, w tym wszystkie tytuły lektur przewidzianych do omówienia. Prowadzona jest również bieżąca prenumerata czasopism. W skład biblioteki-MCI wchodzi wypożyczalnia, pełnowymiarowa czytelnia, sala internetowa i sala multimedialna. Biblioteka-MCI jest w pełni skomputeryzowana, dysponuje 4 komputerami do obsługi czytelników, 1 do przeglądania katalogów, 2 do pracy bibliotekarza oraz 16 komputerami w części MCI z dostępem do Internetu. W bibliotece znajduje się szkolny serwer i router.

W szkole wydzielone są 2 gabinety pedagogów, gabinet pielęgniarstwa, gabinet stomatologiczny. Młodzież i pracownicy mogą korzystać z 2 barków-sklepików i sklepika przy ciastkarni.

I.3 Charakterystyka uczniów szkoły

W ZSChiPS w roku szkolnym 2008/2009 uczy się młodzież w wieku 16–21 lat. Uczniowie mieszkają w Lublinie i dojeżdżają z terenu całego województwa lubelskiego. 431 uczniów tj. 39,8% ogółu, stanowi młodzież z terenów wiejskich.

Do Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego uczęszcza 1084 uczniów (stan na 30.09.2008) w 47 oddziałach.

Na kolejnym etapie kształcenia kontynuuje naukę 90% uczniów LO, 90% technikum, 80% technikum uzupełniającego. 80% uczniów rozpoczynających naukę w LO kończy ją w terminie, w technikum 70%, w ZSZ 70%.

Uczniowie ZSChiPS biorą udział w różnorodnych konkursach, turniejach i olimpiadach. Dotyczą one przede wszystkim tematyki związanej z chemicznym i spożywczym profilem szkoły, ochroną środowiska, nauczaniem przedmiotami, wynalazczością, komunikacją, religią. Aktywnie uczestniczą w konkursach sportowych i artystycznych. Współzawodnictwo odbywa się na poziomie szkolnym, międzyszkolnym, miejskim, powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim.

I.4 Charakterystyka kadry pedagogicznej.

W szkole jest zatrudnionych 137 nauczycieli. Stopień nauczyciela dyplomowanego posiada 52 nauczycieli, mianowanego - 44 nauczycieli, kontraktowego – 29 nauczycieli, stażysty – 12 (stan na 30.09.2008).

Zajęcia praktycznej nauki zawodu odbywają się w zakładach przemysłu spożywczego i chemicznego znajdujących się na terenie Lublina i poza nim, a także w szkolnych laboratoriach i pracowni ciastkarskiej.

Szkoła pracuje w systemie jednoczasowym. Zajęcia odbywają się w godzinach 7³⁰-15³⁰.

I.5 Główne problemy nauczycieli w kształtowaniu KK i zawodowych.

Nauczyciele Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego realizując treści przewidziane w programach nauczania aktywizują uczniów do wykorzystywania zdobytej wiedzy, umiejętności w codziennym życiu. Wskazują na potrzeby samorealizacji i rozwoju osobistego, które są niezbędne w dorosłym życiu, aby być aktywnym, świadomym obywatelem realizującym się także w pracy zawodowej.

Wpływają na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów w zakresie:

- 1) porozumiewania się w języku ojczystym;
- 2) porozumiewania się w językach obcych;
- 3) kompetencji matematycznych i podstawowych kompetencji naukowo-technicznych;
- 4) kompetencji informatycznych;
- 5) umiejętności uczenia się;
- 6) kompetencji społecznych i obywatelskich;
- 7) inicjatywności i przedsiębiorczości;
- 8) świadomości i ekspresji kulturalnej.

„Kompetencje kluczowe uważane są za jednakowo ważne, ponieważ każda z nich może przyczynić się do udanego życia w społeczeństwie wiedzy. Zakresy wielu spośród tych kompetencji częściowo się pokrywają i są powiązane, aspekty niezbędne w jednej dziedzinie wspierają kompetencje w innej. Dobre opanowanie podstawowych umiejętności językowych, 30.12.2006 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 394/13 czytania, pisania, liczenia i umiejętności w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) jest niezbędną podstawą uczenia się; umiejętność uczenia się sprzyja wszelkim innym działaniom kształceniowym. Niektóre zagadnienia mają zastosowanie we wszystkich elementach ram odniesienia: krytyczne myślenie, kreatywność, inicjatywność, rozwiązywanie problemów, ocena ryzyka, podejmowanie decyzji i konstruktywne kierowanie emocjami są istotne we wszystkich ośmiu kompetencjach kluczowych.”¹

Analiza SWOT – opis wyników (materiał zbiorczy) w badanych obszarach

Analiza SWOT została przeprowadzona w Zespole Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego w dniach 9-10.03.2009. Obejmowała następujące obszary:

1. **Współpraca Szkoły z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy** - znajomość wymogów, potrzeb i prognoz rynku pracy i ich uwzględnianie w pracy z uczniem;
2. **Współpraca nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów zawodowych** - wykorzystywanie wiedzy merytorycznej i pedagogicznej w kształtowaniu umiejętności i postaw uczniów szkół zawodowych;
3. **Kompetencje zawodowe i kompetencje kluczowe uczniów i absolwentów Szkoły** - Pobudzanie aspiracji edukacyjnych i zainteresowań uczniów, rozwijanie umiejętności kluczowych oraz przygotowanie młodzieży do kontynuowania nauki i funkcjonowania na rynku pracy;
4. **Kadra pedagogiczna w aspekcie kształtowania Kompetencji Kluczowych** - umiejętność dostosowywania programów do zmieniających się uwarunkowań środowiskowych i rynku pracy;
5. **Charakterystyka uczniów** - znajomość wymogów, potrzeb i prognoz rynku pracy.

W badaniu uczestniczyli wybrani nauczyciele przedmiotów zawodowych i ogólnokształcących oraz uczniowie czterech klas Technikum Przemysłu Spożywczego, Technikum Chemicznego i Technikum Uzupełniającego Nr 4. Nauczyciele wypełniali analizy SWOT dotyczące czterech pierwszych obszarów, a uczniowie analizę SWOT w zakresie piątego obszaru.

Ad. 1. Współpraca Szkoły z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy Znajomość wymogów, potrzeb i prognoz rynku pracy i ich uwzględnianie w pracy z uczniem

<i>SILNE STRONY</i>	Ilość
Analiza rynku pracy i dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy	5
Możliwość odbywania praktyk zawodowych w zakładach pracy	3
Współpraca szkoły z licznymi zakładami pracy w mieście i regionie	3
Uczestnictwo w Targach Pracy i Targach Edukacyjnych	2

Współpraca z doradcą zawodowym, psychologiem	1
Wykwalifikowana kadra zawodowa przygotowująca młodzież do zawodu	1
Organizowanie spotkań dla maturzystów z przedstawicielami stowarzyszeń studenckich	1
Informacje na temat możliwości dalszego kształcenia się	1

SZANSE	Ilość
Możliwość pracy w wyuczonym zawodzie	3
Wdrażanie nowości do programów nauczania	2
Większe zainteresowanie współpracą ze strony zakładów pracy, które chętnie przyjmą do pracy uczniów wykazujących się praktyczną umiejętnością wykorzystania KK, zmotywowanych do nauki i pracy	1
Kontakt uczniów z najnowszą technologią i urządzeniami stosowanymi w przemyśle chemicznym i spożywczym	1
Konieczność rozwijania KK	1
Poprawa oferty edukacyjnej w kierunku rozwoju potencjału absolwentów dla potrzeb gospodarki	1
Dostosowywanie programów do potrzeb rynku i nowych technologii	1

SŁABE STRONY	Ilość
Brak elastyczności oraz szybkiego działania w sytuacjach zmian potrzeb rynku pracy. Rozbieżności między aktualnym zapotrzebowaniem na rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców a ofertą szkoły w zakresie profilu zawodowego, wynikające z ciągłych zmian rynkowych	3
Nie wszyscy menedżerowie zakładów deklarują współpracę odpowiadającą potrzebom szkoły. Niechęć niektórych zakładów pracy do przyjmowania praktykantów	2
Niedostosowana baza dydaktyczna	1
Praktyki zawodowe niedostosowane do treści kształcenia	1
Brak stałej współpracy z partnerami zagranicznymi	1
Przeładowanie programów nauczania, konieczność ich realizacji, co uniemożliwia realizację nowo pojawiających się treści	1
Brak pracy na rynku lokalnym	1

ZAGROŻENIA	Ilość
Brak pracy dla absolwentów, bezrobocie. Niskie zainteresowanie nowych zakładów pracy współpracą wynikające z trudności na rynku pracy. W wyniku kryzysu nie będą powstawały nowe zakłady pracy, z którymi można byłoby nawiązać współpracę lub znaleźć pracę (w przypadku absolwentów).	4
Brak kontaktu z samorządem lokalnym	2
Nietrafne prognozy odnośnie rynku pracy. Nieprzewidywalność na rynkach pracy	2
Uczeń zniechęcony do wykonywania przyszłego zawodu	1
Brak możliwości pełnego kształcenia w zakresie zajęć praktycznych	1
Brak znajomości nowych technologii	1
Niespełnienie wymagań pracodawcy stawianych praktykantowi	1

W zakresie **współpracy szkoły z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy** nauczyciele jako **silne strony** podkreślali dokonywanie analizy rynku pracy i dostosowanie kierunków kształcenia do jego potrzeb, a także szeroko zakrojoną współpracę z zakładami pracy przemysłu spożywczego i chemicznego, w których młodzież odbywa praktyki zawodowe. Stwarza to **szanse** podjęcia pracy w wyuczonym zawodzie, zaś wdrażanie nowości do programów nauczania wpływa na zaznajamianie uczniów z najnowszą technologią i urządzeniami stosowanymi w przemyśle chemicznym i spożywczym. Jako **słabe strony** nauczyciele wskazali na rozbieżności między aktualnym zapotrzebowaniem rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców, a ofertą szkoły w zakresie profilu zawodowego, wynikające z ciągłych zmian rynkowych. W dużej mierze jest to uwarunkowane długotrwałym procesem procedury uruchamiania nowej specjalizacji zawodowej wymagającej dokonania analizy rynku lokalnego, opracowania i zatwierdzenia nowego programu nauczania, przygotowania kadry i zaplecza dydaktycznego oraz wykształcenia ucznia w trzy- lub czteroletnim cyklu nauki. W tym czasie na rynku pracy mogą nastąpić kolejne przeobrażenia. Taka chwiejność generuje duże **zagrożenia**. Przede wszystkim nietrafione prognozy odnośnie rynku pracy przekładają się na bezrobocie i brak pracy dla absolwentów. Dodatkowo kryzys gospodarczy ogranicza powstawanie nowych zakładów, w których mogliby znaleźć pracę absolwenci szkół zawodowych.

Ad. 2. Współpraca nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów zawodowych

Wykorzystywanie wiedzy merytorycznej i pedagogicznej w kształtowaniu umiejętności i postaw uczniów szkół zawodowych

<i>SILNE STRONY</i>	Ilość
Korelacja programów nauczania	3
Wykorzystanie i wymiana doświadczeń zawodowych	2
Teoretyczne wsparcie dla praktycznych umiejętności uczniów szkół zawodowych. Ukazywanie zastosowania wiedzy teoretycznej – nabycie przez uczniów praktycznych umiejętności	2
Nauczyciele przedmiotów zawodowych i ogólnokształcących biorą wspólnie udział w szkoleniach dotyczących wprowadzania nowoczesnych metod kształcenia m.in. przez stosowanie TI	1
Wszechstronny rozwój intelektualny absolwentów szkoły zawodowej	1
Nabycie ogólnej wiedzy o życiu i świecie	1
Kreatywność i odwaga	1
Umiejętność zarządzania bazą surowcową	1

Dostosowanie treści nauczania do potrzeb i możliwości percepcyjnych uczniów	1
Nacisk na kształtowanie pożądanych cech osobowościowych	1
Dobre przygotowanie nauczycieli teorii i praktyki	1
Motywacja do pracy płynąca od uczniów wygrywających konkursy	1

SZANSE	Ilość
Korzystanie z opracowanych programów nauczania kształtujących KK przez wielu nauczycieli (uwzględnienie tych elementów programu, które można dopasować do treści programowych realizowanych na swoim przedmiocie). Współpraca między nauczycielami różnych przedmiotów celem kształcenia KK na różnych lekcjach. Realizowanie głównego celu, jakim jest wysoki poziom absolwenta o szerokiej wiedzy ogólnej jednakowo rozumianej przez nauczycieli przedmiotów zawodowych i ogólnokształcących	4
Szerokie spektrum pracy w kraju i za granicą. Awans zawodowy. Mobilność na rynku pracy.	3
Uporządkowana wiedza, konkretna, przydatna w wykonywaniu przyszłego zawodu. Umiejętność wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce (w życiu zawodowym i prywatnym)	3
Wiara w siebie, przekonanie o własnej wartości i kompetencjach zawodowych. Umiejętność autoprezentacji przy poszukiwaniu pracy	3
Łatwość poruszania się w świecie wirtualnym	1

SŁABE STRONY	Ilość
Niewykorzystanie możliwości i szansy wszechstronnego rozwoju przez uczniów. Brak ambicji uczniowskich w zdobywaniu wiedzy. Minimalizm. Brak umiejętności łączenia wiedzy teoretycznej z praktyką	4
Drogie pomoce i środki dydaktyczne. Niedostateczne wyposażenie pracowni. Zbyt liczne klasy	3
Słaby przepływ informacji między nauczycielami (rozłam między przedmiotami zawodowymi i ogólnokształcącymi). Izolacja nauczycieli – skoncentrowanie tylko na własnym przedmiocie	2
Brak czasu na realizację własnych programów i dodatkowych treści	1

ZAGROŻENIA	Ilość
Brak współdziałania. Brak korelacji. Brak konsekwencji w jednolitym kształceniu. Obniżenie jakości kształcenia. Trudności w dotarciu do każdego ucznia	4
Uczeń nie zainteresowany realizacją programów	1
Uczeń bez spójnej wiedzy, umiejętności ogólnych i praktycznych nie odnajdzie się na rynku pracy oraz będzie miał problem z podjęciem dalszej edukacji	1
Nieemożność rozwoju zawodowego bez wiedzy ogólnej	1
Negatywny wpływ środowiska na uczniów	1

W zakresie **współpracy nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów zawodowych** jako **silne strony** nauczyciele wskazali korelację programów nauczania, wykorzystanie i wymianę doświadczeń zawodowych oraz dokładanie starań w ukazywaniu uczniom szkół zawodowych zastosowania wiedzy teoretycznej w praktycznym działaniu. Takie podejście daje uczniom **szansę** uzyskania szerokiej, uporządkowanej wiedzy ogólnej jednakowo rozumianej przez nauczycieli przedmiotów zawodowych i ogólnokształcących. Nabyta w szkole umiejętność wykorzystania zdobytej wiedzy w życiu zawodowym i prywatnym wpływa na podniesienie wiary w swoje możliwości, przekonanie o własnej wartości i kompetencjach zawodowych, co kształtuje mobilność na rynku pracy i zwiększa szanse znalezienia atrakcyjnego zatrudnienia w kraju lub za granicą. Jako **słabe strony** wymagające jeszcze dopracowania nauczyciele wskazali na pewną niedojrzałość części uczniów, którzy nie wykorzystują możliwości i szansy wszechstronnego rozwoju, brak im ambicji, nie dążą do pogłębienia swojej wiedzy i w niewystarczającym stopniu próbują stosować wiadomości teoretyczne w praktyce. Nauczyciele wskazali także niedostateczne wyposażenie klasopracowni w pomoce i środki dydaktyczne oraz zbyt dużą liczebność niektórych klas. Poprawy wymaga również przepływ informacji między nauczycielami skoncentrowanymi tylko na uczeniu własnego przedmiotu. Brak efektywnych działań w tym zakresie może spowodować **zagrożenia** skutkujące brakiem współdziałania w kompleksowym kształceniu, a w konsekwencji na obniżenie jakości kształcenia.

Ad. 3. Kompetencje zawodowe i kompetencje kluczowe uczniów i absolwentów Szkół

Pobudzanie aspiracji edukacyjnych i zainteresowań uczniów, rozwijanie umiejętności kluczowych oraz przygotowanie młodzieży do kontynuowania nauki i funkcjonowania na rynku pracy

SILNE STRONY	Ilość
Zdobywanie nowych umiejętności teoretyczno-praktycznych. Zdobywanie umiejętności i wiedzy umożliwiające dalsze kształcenie lub wykonywanie zawodu	5
Wdrożenie do samokształcenia	2
W szkole istnieje wiele równoległych klas o profilu zawodowym (liczne grono odbiorców programu)	1

Uczniowie mają możliwość korzystania z sali multimedialnej, technologii informacyjnej, kół zainteresowań, zajęć fakultatywnych, praktyk zawodowych oraz uczestniczą w życiu kulturalnym szkoły i miasta	1
Uczniowie biorą udział w ogólnopolskich konkursach, absolwenci osiągają sukcesy typu „mistrz świata w piekarstwie”	1
Uczniowie znajdują pracę w kraju i za granicą	1
Uczniowie zdają dodatkowo egzaminy czeladnicze	1
Umiejętność korelacji teorii z praktyką	1
Nowe metody i techniki nauczania	1
Nowoczesne środki edukacyjne, nowoczesne technologie	1
Duży nacisk na umiejętności praktyczne	1
Wysoka samoocena	1
Poparcie lokalnych pracodawców	1
Duża motywacja ze strony dyrekcji	1

SZANSE	Ilość
Atrakcyjny zawód. Zdobyć dobrą pracę	3
Dalsza edukacja	2
Poprzez rozwijanie KK wzrasta szansa uczniów na zdanie matury na dobrym poziomie, dalsze kształcenie się oraz odnalezienia się na rynku pracy	2
Rozwija się ich osobowość, wzrasta poczucie własnej wartości, pewność siebie oraz umiejętność współżycia w grupie i środowisku	1
Reklama szkoły na arenie ogólnopolskiej	1
„Pretekst” do naśladowania „mistrzów” przez młodsze pokolenie uczniów	1
Rozwijanie zainteresowań zawodowych	1
Umiejętność reagowania w przyszłości na zmiany tendencji na rynku pracy, zmienianie preferencji, przekwalifikowanie się	1
Łatwość nawiązywania kontaktów w tym zagranicznych	1
Nowe programy i specjalności mogą przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia wśród absolwentów	1
Nabywanie umiejętności praktycznego wykorzystania KK	1

SŁABE STRONY	Ilość
Znacząca grupa uczniów o niskiej samoocenie i słabej motywacji do nauki i jej kontynuacji, niechęć uczniów, brak perspektyw	2
Brak nowoczesnie wyposażonych pracowni do kształcenia zawodowego i językowego ma niewątpliwie wpływ na osiągnięcia edukacyjne uczniów i absolwentów	2
Teoria wykładana w szkole nie nadąża za rozwojem nowoczesnych technologii. Przestarzałe środki dydaktyczne	2
Brak czasu na metody aktywizujące, rozwijające zainteresowania	1
Mały nacisk na kształtowanie cech osobowościowych koniecznych na rynku pracy	1
Brak umiejętności przystosowania się uczniów do zmieniającego się dynamicznie rynku pracy	1

ZAGROŻENIA	Ilość
Brak pracy na rynku, bezrobocie w określonych dziedzinach	3
Spadek liczby uczniów wynikający z niżu demograficznego lub uwarunkowany większym zainteresowaniem młodzieży szkołami o innych profilach zawodowych lub ogólnokształcącymi	1
Trudności wynikające z niskiej motywacji uczniów – brak chęci do współpracy	1
Absolwenci kończący szkołę nie są w 100% przygotowani do podjęcia pracy w dynamicznie zmieniających się zakładach przemysłu chemicznego i spożywczego	1
Niemożność samorealizacji	1
Brak umiejętności radzenia sobie w przypadku niepowodzeń na rynku pracy	1
Wyjazd młodzieży za granicę w poszukiwaniu dobrze płatnej pracy	1

W zakresie **kompetencji zawodowych i kompetencji kluczowych uczniów i absolwentów Szkoły** nauczyciele jako **silne strony** wskazali zdobywanie nowych umiejętności teoretyczno-praktycznych umożliwiające uczniom dalsze kształcenie lub wykonywanie zawodu. Podkreślali wdrożenie do samokształcenia m.in. poprzez zapewnienie warunków do rozwijania swoich pasji i zainteresowań. Uczniowie mają możliwość brania udziału w zajęciach licznych kół zainteresowań, zajęć fakultatywnych, korzystania z technologii informacyjnej w pracowniach komputerowych i multimedialnym centrum informacji. Mogą uczestniczyć w życiu kulturalnym szkoły i miasta.

Pobudzanie aspiracji edukacyjnych i zainteresowań uczniów, rozwijanie umiejętności kluczowych stwarza **szanse** na zdobycie atrakcyjnego zawodu i dobrej pracy lub kontynuowania nauki. Proces ten mogą utrudnić lub opóźnić wskazane przez nauczycieli **słabe strony**, czyli brak nowoczesnie wyposażonych pracowni do kształcenia zawodowego i językowego. Przestarzałe środki dydaktyczne i teoria wykładana w szkole nie nadążają za rozwojem nowoczesnych technologii. Ponadto znacząca grupa uczniów ma niską samoocenę i słabą motywację do nauki. Co może się przekładać na **zagrożenie** bezrobociem, brakiem umiejętności radzenia sobie w przypadku niepowodzeń na rynku pracy i niemożnością realizowania swoich planów życiowych.

Ad. 4. Kadra pedagogiczna w aspekcie kształtowania Kompetencji Kluczowych

Umiejętność dostosowywania programów do zmieniających się uwarunkowań środowiskowych i rynku pracy

SILNE STRONY	Ilość
Nauczyciele szkoły dostosowują programy do zmieniających się uwarunkowań i rynku pracy – piszą programy autorskie. Dostosowanie nowych programów do nowych warunków	7
Tworzenie nowych programów nauczania dotyczących nowych specjalności. Tworzenie nowych kierunków i specjalności – reakcja na zmiany na rynku pracy	5
Wykwalifikowana kadra zaangażowana w podnoszenie jakości nauczania w szkole, świadoma zmian zachodzących w edukacji na rynku pracy, innowacyjność nauczania	2
Rozwój szkolnictwa zawodowego	1

SZANSE	Ilość
Ścisła zależność między wiedzą przekazywaną w szkole a tym, co się dzieje na rynku pracy, zdobycie nowej i dostosowanie posiadanej wiedzy i kwalifikacji do potrzeb rynku pracy	7
Szukanie nowatorskich rozwiązań w pracy dydaktycznej i większa gotowość do zmian. Uatrakcyjnienie zajęć. Wymiana doświadczeń z innymi nauczycielami i doskonalenie swojego warsztatu pracy poprzez udział w organizowanych seminariach	4
Uczniowie zdobywają nowe możliwości zatrudnienia. Zwiększenie ilości specjalistów w nowej dziedzinie.	2
Wprowadzenie zmian w dotychczasowym procesie uczenia, kładących nacisk na kształtowanie KK	1
Zaistnienie na rynku pracy	1
Pozyskanie uczniów do kształcenia w potrzebnych zawodach	1

SŁABE STRONY	Ilość
Brak środków finansowych do realizacji programu - zaplecze, środki dydaktyczne, podręczniki.	5
Mały % nauczycieli dostosowuje programy na bieżąco, realizują materiał na podstawie programów opracowanych wiele lat temu. Skostniałe programy nauczania – niewielka możliwość ingerencji i wpływu na ich kształt. Spora biurokracja przy wprowadzaniu programów autorskich	3
Konieczność wygospodarowania czasu na dostosowanie programów do potrzeb środowiska i rynku pracy oraz opracowanie dodatkowych materiałów dydaktycznych	2
Często brak własnej sali przygotowanej i wyposażonej w pomoce dydaktyczne wspomagające proces nauczania	1
Mniejszy nacisk na pozostałe przedmioty	1
Brak dostępu do nowych technologii	1

Brak szkoleń kadry w zakresie nowych technologii	1
--	---

ZAGROŻENIA	Ilość
Zbyt szybkie zmiany na rynku pracy, zmiana zapotrzebowania na rynku pracy. Trudno przewidzieć w obecnej sytuacji gospodarczej kraju, jakie zmiany zajdą na rynku pracy i czy dokonane w programach modyfikacje będą odpowiadać aktualnym potrzebom środowiska i rynku. Długi czas pomiędzy zmianami w programach nauczania a wejściem na rynek specjalistów w nowych dziedzinach	7
Odpływ uczniów do innych szkół	1
Brak zaangażowania uczniów w naukę	1
Zbyt obszerne programy uniemożliwiające przyswojenie wiedzy przez uczniów	1
Możliwość nie zaakceptowania programu	1

W zakresie **kadry pedagogicznej w aspekcie kształtowania Kompetencji Kluczowych** jako **silne strony** nauczyciele podkreślili dostosowywanie programów nauczania do zmieniających się uwarunkowań i rynku pracy oraz pisanie własnych programów autorskich dotyczących nowych specjalizacji. Wykwalifikowana kadra zaangażowana w podnoszenie jakości nauczania w szkole, świadoma zmian zachodzących w edukacji i na rynku pracy, stawiająca na innowacyjność nauczania może przyczynić się do rozwoju szkolnictwa zawodowego. **Szansą** jest szukanie nowatorskich rozwiązań w pracy dydaktycznej i większa gotowość do zmian, dbałość o uatrakcyjnienie zajęć. Wymiana doświadczeń z innymi nauczycielami i doskonalenie swojego warsztatu pracy poprzez udział w różnorodnych formach doskonalących. Nauczyciele wskazywali na ścisłą zależność między wiedzą przekazywaną w szkole a tym, co się dzieje na rynku pracy. Jako **słabe strony** określili niewystarczającą ilość środków finansowych koniecznych do realizacji programów - na uzupełnienie zaplecza, środków dydaktycznych, podręczników. Ponadto wskazali, że niewielu nauczycieli dostosowuje programy na bieżąco. Większość realizuje materiał na podstawie programów opracowanych wiele lat temu. Na ten fakt pośrednio ma wpływ biurokracja i uciążliwe procedury przy wprowadzaniu programów autorskich. Zagrożenie, zdaniem nauczycieli, stanowią zbyt szybkie zmiany na rynku pracy. W obecnej sytuacji gospodarczej kraju trudno przewidzieć, jakie zmiany zajdą i czy dokonane w programach modyfikacje będą odpowiadać aktualnym potrzebom środowiska i rynku. Ponadto musi upłynąć długi czas pomiędzy zmianami w programach nauczania, a wejściem na rynek specjalistów w nowych dziedzinach.

Ad. 5. Charakterystyka uczniów

Znajomość wymogów, potrzeb i prognoz rynku pracy

SILNE STRONY	Ilość
Praktyki zawodowe i zajęcia praktyczne, możliwość poznania wielu zakładów przemysłu spożywczego	82
Nauka języków obcych	52
Umiejętność posługiwania się komputerem, lekcje z komputerem, lekcje informatyki, zawodowy przedmiot komputerowy	35
Dobre przygotowanie do zawodu, uzyskanie tytułu technika, dobra wiedza teoretyczna, przygotowanie i możliwość zdawania matury, organizacja olimpiad, konkursów	33
Wykwalifikowani nauczyciele	19
Nauka podstaw przedsiębiorczości i zarządzania firmą, analiza rynku pracy doradztwo zawodowe, pomoc w wyborze kierunku studiów	19
Organizacja wycieczek do zakładów i spotkań naukowych	14
Zajęcia laboratoryjne, analityczne i technologiczne	13
Szkolenie BHP	9
Dobrze wyposażone pracownie (w tym chemiczne i komputerowe)	8
Dobry dojazd, szkoła w centrum miasta	7
Uczestniczenie szkoły w targach edukacyjnych	6
Nauka na jedną zmianę	3
Monitoring i ochrona w szkole	3
Wymiana międzynarodowa między szkołami	2
Dobra atmosfera	2
Zajęcia sportowe, dobre zaplecze sportowe – sale gimnastyczne	2
Dobra dostępność do podręczników	1

SZANSE	Ilość
Znalezienie opłacalnej pracy w zawodzie w kraju lub za granicą. Założenie własnej firmy	69
Przygotowanie do podjęcia pracy, wejście na rynek pracy z doświadczeniem praktycznym i umiejętnościami, dobry kontakt z pracodawcą. Poszerzona wiedza o żywności, surowcach spożywczych	63
Zdobycie wykształcenia, możliwość zdawania matury, lepsze przygotowanie do studiów. Dla finalistów konkursów zapewnione miejsce na uczelni.	31
Zdobywanie i wykorzystanie wiedzy i umiejętności, dalszy rozwój	19
Umiejętność korzystania z komputera i pracy z komputerem	16
Zdawanie egzaminów zawodowych, zdobycie zawodu, uzyskanie certyfikatu	10
Znajomość języków obcych	9
Organizowanie praktyk zagranicznych	6
Dobre warunki do nauki	4
Możliwość tworzenia i realizacji projektów	3
Bezpieczeństwo w szkole	3
Poznanie i przestrzeganie zasad BHP	3

Rozwijanie zainteresowań (sportowych)	2
---------------------------------------	---

SŁABE STRONY	Ilość
Zbyt mało praktyk i zajęć praktycznych uczących konkretnych umiejętności. Mała liczba zakładów, w których odbywają się praktyki (w tym laboratoriów). Mały dostęp do nowych technologii produkcji	55
Zbyt mała ilość nowoczesnych podręczników i książek zawodowych	34
Mało nowoczesne wyposażenie szkoły, zbyt mało sprzętu laboratoryjnego, komputerowego, pomocy naukowych	24
Przestarzałe metody nauczania	15
Brak praktyk w szkole. Brak praktyk zagranicznych. Brak praktyk w czwartej klasie. Brak wynagrodzenia za praktyki.	12
Mała liczba godzin lekcyjnych związanych z danym zawodem	10
Trudności w znalezieniu pracy w zawodzie, mało informacji o metodach szukania pracy	4
Zbyt mało lekcji informatyki i zajęć z komputerami na przedmiotach zawodowych	3
Zbyt mało zajęć językowych	2
Mało zajęć z psychologiem i doradcą zawodowym	1

ZAGROŻENIA	Ilość
Słabe przygotowanie zawodowe. Nienadążanie za nowymi technikami i technologiami produkcji. Słabe poznanie zakładów, małe doświadczenie, nieumiejętność sprostania wymogom pracodawcy	94
Choroby zawodowe	8
Niska samoocena, brak wiary w siebie, lęki, poczucie zagrożenia. Nierozwijanie umiejętności i zainteresowań	8
Uczenie się przestarzałymi metodami	5
Nieukończenie szkoły. Braki w nauce	6
Nieprzestrzeganie przepisów BHP	4
Brak umiejętności korzystania z nowoczesnych urządzeń w laboratoriach w zakładach pracy	3
Zbyt mała znajomość języków obcych	2
Trudności w znalezieniu pracy	2
Słaba znajomość obsługi komputera	1

Analiza SWOT miała na celu scharakteryzować uczniów pod kątem ich znajomości wymogów, potrzeb i prognoz rynku pracy. W badaniu wzięło udział 100 uczniów czterech klas Technikum Przemysłu Spożywczego, Technikum Chemicznego i Technikum Uzupełniającego Nr 4. Jako **silne strony** 82% uczniów wskazało praktyki zawodowe i zajęcia praktyczne dające możliwość poznania wielu zakładów przemysłu spożywczego i chemicznego. 52% podkreśliło znaczenie nauki języków obcych, 35% doceniło umiejętność posługiwania się komputerem, 33% podkreśliło dobre przygotowanie do zawodu, uzyskanie tytułu technika, wiedzę teoretyczną, zdanie matury, udział

w olimpiadach i konkursach. W realizacji tych zadań pomagają wykwalifikowani nauczyciele (19%), organizacja wycieczek do zakładów i udział w spotkaniach naukowych (14%), zajęcia laboratoryjne, analityczne i technologiczne (13%), a także nauka podstaw przedsiębiorczości i zarządzania firmą, analiza rynku pracy, doradztwo zawodowe, pomoc w wyborze kierunku studiów (19%).

Wykorzystanie potencjału i możliwości oferowanych przez szkołę stwarza uczniom **szanse** na znalezienie opłacalnej pracy w zawodzie w kraju i za granicą lub założenie własnej firmy (69%). Aby osiągnąć te cele konieczne jest przygotowanie do podjęcia pracy, wejścia na rynek pracy z doświadczeniem praktycznym i umiejętnościami (63%). Uczniowie podkreślali także znaczenie zdobycia wykształcenia ogólnego, zdanie matury i przygotowanie do studiów (31%) i zawodowego - zdanie egzaminów zawodowych, czeladniczych, uzyskanie certyfikatów (10%). Jako **słabe strony** uczniowie wskazali niewystarczającą jakość praktyk i zajęć praktycznych uczących konkretnych umiejętności, małą ilość zakładów, w których odbywają się praktyki (w tym laboratoriów) i ograniczony dostęp do nowych technologii produkcji (55%). Podkreślali także zbyt małą ilość nowoczesnych podręczników i książek zawodowych (34%) oraz mało nowoczesne wyposażenie szkoły w sprzęt laboratoryjny, komputerowy (specjalistyczne programy), pomoce naukowe (24%), przestarzałe metody nauczania (15%). Uczniowie obawiają się **zagrożeń**, jakim jest słabe przygotowanie zawodowe, nienadążanie za nowymi technikami i technologiami produkcji, niewystarczające poznanie zakładów, małe doświadczenie, nieumiejętność sprośnienia wymogom pracodawcy (94%).

II. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE

II.1 Efekty kształcenia

II.1.1 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie przedsiębiorczości

Zagadnienia dotyczące przedsiębiorczości w Zespole Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego realizowane są w ramach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości i zarządzanie firmą oraz w bloku ekonomicznym w nauczaniu technologii. Po ukończeniu nauki uczniowie i absolwenci są przygotowani do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym i społecznym, potrafią rozróżnić podstawowe rodzaje działalności gospodarczej, znają zasady i regulacje prawne prowadzenia działalności gospodarczej, mechanizmy sterowania produkcją i obrotem. Umieją pracować w zespole, rozumieją wpływ środowiska pracy na postawy i zachowania człowieka. Są przygotowani do założenia i prowadzenia własnej firmy, wiedzą w jaki sposób aktywnie poszukiwać pracy, umieją zaplanować swoją karierę zawodową w oparciu o znajomość mechanizmów i zasad funkcjonowania gospodarki rynkowej w kraju, Europie i świecie. Uzyskana wiedza teoretyczna i umiejętności praktyczne wpływają na przyjmowanie postaw przedsiębiorczych charakteryzujących się inicjatywnością, aktywnością, niezależnością i innowacyjnością w życiu osobistym i w pracy. Potrafią brać odpowiedzialność za siebie i innych, są świadomi wartości etycznych jakimi należy się kierować w prowadzeniu firmy.²

Corocznie uczniowie ZSChiPS przystępują do organizowanego przez Wyższą Szkołę Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie konkursu "Przedsiębiorczy uczeń na rynku pracy" i kwalifikują się do jego kolejnych etapów. Już w szkole mogą poznać swoje predyspozycje do zaistnienia na rynku pracy jako pracodawca i pracownik. Rozumieją istotę funkcjonowania przedsiębiorstwa, prowadzenia rachunkowości, tworzenia biznesplanów.

Uczniowie Technikum Przemysłu Spożywczego i Zasadniczej Szkoły Zawodowej odnosili także znaczące sukcesy na turniejach i konkursach ogólnopolskich dotyczących technologii, surowców, produkcji i funkcjonowania firm przemysłu spożywczego:

- w Poznaniu, na XI Ogólnopolskim Turnieju Piekarskim wywalczyli pierwsze, piąte i ósme miejsce;
- we Wrocławiu, na XIII Turnieju na Najlepszego Ucznia w Zawodzie Cukiernik uczennica ZSZ zajęła III miejsce;
- w Łomży, na XXXIV Turnieju Wiedzy o Mleku i Mleczarstwie dwie uczennice zostały finalistkami tego turnieju;
- w Poznaniu, na X Olimpiadzie Wiedzy o żywności uczeń naszej szkoły został finalistą.

Na corocznym spotkaniu z laureatami i finalistami olimpiad, konkursów i turniejów u Prezydenta Miasta w 2008 roku nasza szkoła uplasowała się na 4 miejscu (bezpośrednio za trzema wiodącymi liceami) pod względem liczby uhonorowanych uczniów.

Pomimo wymiernych sukcesów i dobrych wyników nauczania przedsiębiorczości nauczyciele sygnalizowali konieczność poszerzenia praktycznych działań w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, ponieważ uczniowie mają trudności w opanowaniu specyficznego słownictwa ekonomicznego, analizowaniu dokumentów określających różne formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw, wypełnianiu formularzy (np. PIT, faktura VAT) oraz nie potrafią zastosować prawideł matematycznych przy tworzeniu biznesplanów firmy.

II.1.2 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Kompetencje informatyczne obejmują umiejętne i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w pracy, rozrywce i porozumiewaniu się. Opierają się one na podstawowych umiejętnościach w zakresie TIK: wykorzystywania komputerów do uzyskiwania, oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji oraz do porozumiewania się i uczestnictwa w sieciach współpracy za pośrednictwem Internetu. Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tą kompetencją: *30.12.2006 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 394/15*”³

W trakcie nauki technologii informacyjnej uczniowie nabywają umiejętności samodzielnego i bezpiecznego posługiwania się systemem komputerowym i jego oprogramowaniem. Potrafią posługiwać się komputerem i technologią informacyjną we wspomaganie i wzbogacaniu własnego kształcenia i tworzenia warsztatu pracy intelektualnej, korzystają z dostępnych za pomocą komputera źródeł informacji. Przygotowują referaty, publiczne prezentacje z wykorzystaniem Internetu i multimedialnych,

komunikują się. Uczestniczą w życiu różnych społeczności, wyszukują informacje w bazach danych. Potrafią posługiwać się technologią informacyjną do modelowania i symulacji różnych zjawisk i procesów. Sprawnie pracują w zespole nad realizacją projektów. Posiadają umiejętność oceniania korzyści płynących z użycia komputera i technologii informacyjnej do rozwiązywania zadań i osiągania wytyczonych celów. Mają świadomość konieczności przestrzegania prawnych i etycznych norm dotyczących rozpowszechniania programów komputerowych, bezpieczeństwa i ochrony danych. Dostrzegają korzystny i negatywny wpływ technologii informacyjnej na życie jednostki i społeczeństwa. Są przygotowani do wyboru zawodu lub dalszego kształcenia, w kontekście poznanych zastosowań technologii informacyjnej oraz do pogłębiania wiedzy w tym zakresie.⁴

W zakresie technologii informacyjnej i przedmiotów matematyczno-przyrodniczych uczniowie ZSChiPS systematycznie uczestniczą w licznych konkursach, takich jak: Konkurs chemiczny „Rok przed maturą”, Konkurs fizyczny „Rok przed maturą”, Konkurs „Flora i fauna Polski” zorganizowany przez LOP Zarząd Główny w Warszawie, IX Międzyszkolny Konkurs Wiedzy Ekologicznej, Konkurs geograficzny z okazji obchodów „Roku Planety Ziemi”, szkolny etap olimpiady chemicznej, ekologicznej, wiedzy o żywności, Rejonowe Mistrzostwa Pierwszej Pomocy PCK, I etap ogólnopolskiej olimpiady wiedzy o Internecie, IV Regionalny Konkurs „Dzień Bezpiecznego Komputera”.

II.1.3 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie matematyki

Kompetencje matematyczne obejmują umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Istotne są zarówno proces i czynność, jak i wiedza, przy czym podstawę stanowi należyte opanowanie umiejętności liczenia. Kompetencje matematyczne obejmują – w różnym stopniu – zdolność i chęć wykorzystywania matematycznych sposobów myślenia (myślenie logiczne i przestrzenne) oraz prezentacji (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele).

Kompetencje naukowe odnoszą się do zdolności i chęci wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań

i wyciągania wniosków opartych na dowodach. Za kompetencje techniczne uznaje się stosowanie tej wiedzy i metodologii w odpowiedzi na postrzegane potrzeby lub pragnienia ludzi. Kompetencje w zakresie nauki i techniki obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli.”⁵

Uczeń i absolwent szkoły oprócz zdobywania wiedzy matematycznej i możliwości zdawania matury potrafi samodzielnie się uczyć korzystając z różnych źródeł. Potrafi interpretować inne niż tekstowe źródła informacji (tabele, wykresy, diagramy), wyciągać i uogólniać wnioski, dokonywać refleksji i oceny własnego sposobu uczenia się. Efektywnie komunikuje się w różnych sytuacjach, potrafi współpracować w grupie.

W ubiegłym roku szkolnym w Technikum Przemysłu Spożywczego uczeń, który wybrał na maturze matematykę, uzyskał wysoką średnią 72%. Corocznie w pierwszych klasach prowadzone są testy badające poziom wiedzy i umiejętności matematycznych. Ich wyniki służą nauczycielom do opracowania programów zajęć dodatkowych, wyrównujących wiedzę. W zakresie kształtowania kompetencji matematycznych w szkołach technicznych ZSChiPS tkwią jeszcze duże rezerwy. Znaczny procent uczniów rozpoczynających naukę w Technikum Przemysłu Spożywczego i Zasadniczej Szkole Zawodowej ma duże zaległości w opanowaniu materiału będącego w programie nauczania gimnazjum. Stąd też wiele starań i pracy nauczyciele matematyki muszą poświęcić na wyrównanie dysproporcji w poziomie wiedzy poszczególnych uczniów. Na zakończenie roku szkolnego 2007/2008 w Technikum Przemysłu Spożywczego 25 uczniów (na 14 klas) otrzymało oceny niedostateczne, w Technikum Uzupełniającym - 5 uczniów (na 3 klasy), w Zasadniczej Szkole Zawodowej - 21 uczniów (na 8 klas). W Technikum Chemicznym nie było ani jednej oceny niedostatecznej z matematyki (4 klasy). Dla urozmaicenia i popularyzacji matematyki w szkole organizowane są konkursy matematyczne np. „Kangur”.

II.1.4 Kompetencje Kluczowe uczniów i absolwentów w zakresie języków obcych

„Kompetencja porozumiewania się w obcych językach wymaga znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej oraz świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków. *L 394/14 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 30.12.2006.*”⁶

Po ukończeniu szkoły uczeń powinien sprawnie posługiwać się językiem obcym, posiadać umiejętność wyszukiwania i selekcji informacji słownych i tekstowych. Umie uczestniczyć w dyskusji, argumentować, wyrażać opinie, uzasadniać i bronić własnych poglądów. Potrafi pisać pisma urzędowe (np. curriculum vitae, podanie o pracę), listy, komentarze, eseje z zastosowaniem odpowiednich środków leksykalnych. Rozumie i potrafi skomentować fakty socjokulturowe, typowe dla obszaru danego języka w tym, zwyczajów, tradycji i literatury. Potrafi uczyć się i korzystać z różnych źródeł informacji - leksykonów, encyklopedii, słowników, źródeł elektronicznych.

W ZSChiPS duży nacisk kładziony jest na naukę języków obcych. W ramach **współpracy międzynarodowej** prowadzonej poprzez Fundację Szczęśliwe Dzieciństwo w maju 2008 pod opieką nauczycielki języka niemieckiego uczniowie naszej szkoły uczestniczyli w wymianie młodzieży w Berlinie. Wyjazd miał charakter warsztatów kulinarnych połączonych z wymianą doświadczeń pomiędzy grupami polskich, niemieckich i ukraińskich uczestników. W ramach Projektu *Nasza Szkoła* dla zainteresowanych uczniów odbył się kurs fachowego słownictwa z zakresu przemysłu spożywczego i przedsiębiorczości w języku angielskim i niemieckim.

W zakresie kształtowania kompetencji kluczowych w nauczaniu języków obcych można zaobserwować zbyt małą biegłość uczniów w posługiwaniu się językami nauczanymi w szkole o czym mogą świadczyć wyniki pisemnych egzaminów maturalnych w roku szkolnym 2007/2008 przekazane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie:

Technikum Przemysłu Spożywczego				
Przedmiot	Poziom	Średnia	Zdawało	Zdało
Język angielski	podstawowy	43%	40	30
Język angielski	podstawowy	31%	41	22
Język angielski	rozszerzony	35%	1	1
Język angielski	rozszerzony	49%	2	2
Język niemiecki	podstawowy	30%	10	7
Język niemiecki	podstawowy	27%	10	5
Język rosyjski	podstawowy	50%	9	2
Język rosyjski	podstawowy	59%	9	2
Technikum Uzupełniające Nr 4				
Język angielski	podstawowy	37%	7	6
Język angielski	podstawowy	33%	7	7
Język rosyjski	podstawowy	32%	5	5
Język rosyjski	podstawowy	40%	5	4

* W Technikum Chemicznym nie było czwartych klas

II.2 Kompetencje zawodowe uczniów i absolwentów

W wyniku kształcenia w technikum absolwent umie: rozpoznawać i oceniać surowce do przerobu, dozwolone substancje dodatkowe i substancje pomagające w przetwarzaniu oraz gotowe produkty spożywcze; dobrać maszyny i urządzenia do wytwarzania produktów spożywczych; organizować procesy produkcji artykułów spożywczych; nadzorować przebieg procesów technologicznych w produkcji artykułów spożywczych; obsługiwać maszyny i urządzenia stosowane w zakładach przetwórstwa spożywczego; korzystać z dokumentacji technicznych i technologicznych; stosować odpowiednie metody przechowywania surowców, półproduktów i wyrobów gotowych; wykonywać podstawowe w przetwórstwie spożywczym badania laboratoryjne; analizować zagrożenia, które mają wpływ na bezpieczeństwo gotowych wyrobów, i ustalać krytyczne punkty w procesach produkcji artykułów spożywczych; opisywać sposoby prowadzenia procesów technologicznych z zachowaniem zasad dobrej praktyki produkcyjnej i dobrej praktyki higienicznej; zagospodarowywać odpady poprodukcyjne; planować i organizować pracę w zakładach przetwórstwa spożywczego; stosować przepisy prawa cywilnego

i handlowego w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań zawodowych; analizować rynek i opracowywać strategie marketingowe; rozwiązywać problemy w twórczy sposób; samodzielnie podejmować decyzje; skutecznie komunikować się z innymi uczestnikami procesu pracy; prowadzić negocjacje; stosować zasady kulturalnego zachowania i etyki w biznesie; kierować zespołem pracowników; stosować przepisy kodeksu pracy, dotyczące praw i obowiązków pracownika i pracodawcy; stosować przepisy prawa dotyczące działalności gospodarczej; przestrzegać przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej, ochrony środowiska i bezpieczeństwa żywności; udzielać pomocy przedlekarskiej ofiarom wypadków przy pracy; poszukiwać miejsca pracy jako pracownik najemny lub przedsiębiorca; organizować doskonalenie zawodowe własne i pracowników; korzystać z różnych źródeł informacji technicznej i ekonomicznej oraz doradztwa specjalistycznego.⁷

Wymiernym przykładem przygotowania zawodowego uczniów i absolwentów ZSChiPS są wyniki uzyskiwane na egzaminach zawodowych.

Egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe																	
Nazwa szkoły (zespołu)																	
Lp.	Typ szkoły	Nazwa zawodu, symbol cyfrowy	Rok szkolny 2005/2006			Rok szkolny 2006/2007			Rok szkolny 2007/2008			% uczniów, którzy przystąpili do egzaminów w danym roku szkolnym			% uczniów, którzy zdali egzamin (otrzymali dyplom) w danym roku szkolnym		
			Liczba absolwentów w szkole	Absolwenci, którzy przystąpili do egzaminów	Liczba absolwentów, którzy zdali egzamin w szkole	Liczba absolwentów w szkole	Absolwenci, którzy przystąpili do egzaminów	Liczba absolwentów, którzy zdali egzamin w szkole	Liczba absolwentów w szkole	Absolwenci, którzy przystąpili do egzaminów	Liczba absolwentów, którzy zdali egzamin w szkole	Rok szkolny 2005/2006	Rok szkolny 2006/2007	Rok szkolny 2007/2008	Rok szkolny 2005/2006	Rok szkolny 2006/2007	Rok szkolny 2007/2008
	Ogółem z zespołu szkół - wszystkie zawody		70	67	52	135	119	79	171	156	101	95,7%	88,1%	91%	74,3%	58,5%	59,1%
1.	Technikum Przemysłu Spożywczego	Technik technologii żywności 321[09]	28	27	20	71	69	50	84	77	55	96,4%	97,2%	91,7%	71,4%	70,4%	65,5%
2.	Technikum Uzupełniają	Technik technolo							19	14	9			73,7%			47,4%

grupa osób wypisała parametry, które są kontrolowane w trakcie procesu produkcji jednak nie wskazała przy użyciu, jakich urządzeń te elementy są badane? W elemencie pracy egzaminacyjnej dotyczącym propozycji opakowań część zdających wypisała różne opakowania nie dokonując selekcji (nie wiadomo, na jakie zdający się zdecydował). Część uczniów nie wykonała obliczeń z powodu braku wszystkich danych. Pojawiały się również takie błędy, jak brak prawidłowego wskazania punktów kontroli jakości, czy pominięcie wielu ważnych elementów prac związanych z realizacją procesu produkcji.

Analizując wyniki teoretycznego i praktycznego etapu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe można stwierdzić, że więcej trudności sprawiła zdającym część projektowa. Uczniowie mają problemy z prawidłową analizą danych. Największe trudności sprawiło im sporządzanie wykazu ilościowego surowców, opakowań jednostkowych i zbiorczych. Należy, więc poświęcić więcej czasu na elementy, z którymi uczniowie mają najwięcej problemów.

II.3 Kompetencje kluczowe a kompetencje zawodowe

Uczeń i absolwent szkoły zawodowej powinien posiadać umiejętność łączenia wiedzy wynikającej z przygotowania do wykonywania konkretnego zawodu oraz wykazywać się inicjatywą i przedsiębiorczością w życiu prywatnym i społecznym. Złożona sytuacja na rynku pracy, trudności w znalezieniu zatrudnienia oraz duże wymagania pracodawcy, powodują, że młody człowiek kończący szkołę musi podejmować szereg życiowych wyborów. Wymaga to od niego dużej kreatywności i umiejętności korelowania wiedzy z różnych dziedzin oraz znajomości kontekstów gospodarczych i kulturowych w różnych regionach kraju i świata. W obecnych warunkach nie można oddzielić wiedzy ogólnej od specjalistycznej. Na każdym etapie funkcjonowania na rynku, począwszy od poszukiwania, poprzez podjęcie pracy, do stania się pracodawcą kompetencjom zawodowym muszą towarzyszyć kompetencje kluczowe, bez których nie da się osiągnąć sukcesu.

Pomimo dobrego przygotowania zawodowego absolwent szkoły musi być gotowy na konieczność przekwalifikowania się lub wykonywania czynności nie związanych bezpośrednio z posiadanymi kwalifikacjami.

III. RYNEK PRACY

III.1 Regionalny rynek pracy w aspekcie specjalności zawodowych placówki

Rynek pracy w Polsce i na Lubelszczyźnie podlega bardzo szybkim zmianom, na które składa się wiele czynników. Polska jako kraj należący do struktur Unii Europejskiej i prowadzący ożywione kontakty polityczne i gospodarcze z wieloma państwami podlega także przeobrażeniom zachodzącym na arenie politycznej i rynkach światowych. Szybko następujące zmiany gospodarcze, dynamiczny rozwój niektórych gałęzi przemysłu i recesja w innych, powodują, że zmienia się zapotrzebowanie na pracowników w różnych zawodach. Z jednej strony poszukiwani są specjaliści w określonych dziedzinach, a z drugiej generuje się rzesze bezrobotnych rekrutujących się z upadających zakładów pracy. Wyraźny jest także brak skorelowania systemu kształcenia z potrzebami rynku pracy oraz odpływ najbardziej mobilnych i wykształconych obywateli podejmujących lepiej płatną pracę w innych regionach Polski lub krajach Unii Europejskiej.

Po transformacji ustrojowej wiele zakładów produkcyjnych i przemysłowych regionu, pozbawionych wsparcia dotacji państwowych, ogłosiło upadłość nie mogąc sprostać konkurencji tanich produktów sprowadzonych na rynek m.in. z Azji. Sytuację na lokalnym rynku pracy Lubelszczyzny dodatkowo komplikuje brak dużych pręźnie rozwijających się firm. Znaczących inwestorów odstrasza uciążliwe i skomplikowane procedury prawne, brak odpowiedniej infrastruktury, lotniska i słaby stan dróg. Dlatego gospodarka Lubelszczyzny charakteryzuje się nadal niewielką dynamiką. Dominują małe prywatne firmy działające głównie w sferze usługowej, które nie mogą zapewnić znaczącego wzrostu zatrudnienia. Brakuje napływu kapitału z zewnątrz i dużych inwestycji wymagających tworzenia nowych stanowisk pracy.

Rynek pracy jest ściśle związany z edukacją. Jak wynika z „*Ekspertyzy rynku pracy w województwie lubelskim*” szkoły województwa lubelskiego pozwalają uzyskać niezbędną na rynku pracy wiedzę z zakresu języków obcych i obsługi komputera. W zasadniczych szkołach zawodowych edukacja koncentruje się głównie na kierunkach związanych z usługami i ochroną oraz mechaniką. „Wybory młodzieży uczącej się w szkołach ponadgimnazjalnych obejmują głównie zawody ukierunkowane na sektor

usług – częściej wybierane są specjalności związane z przetwarzaniem informacji i pracą z ludźmi, aniżeli zawody wytwórcze. Świadczy to o właściwym odczytywaniu przez młodzież ogólnoeuropejskich trendów. Z drugiej jednak strony sektor usług jest również sferą wysokiej konkurencji i rywalizacji, szybkich zmian i dezaktualizacji wiedzy, wymaga dużej elastyczności i wysokiej specjalizacji.⁸

III.2 Kompetencje Kluczowe a rynek pracy

Złożona sytuacja na rynku pracy, zagrożenie bezrobociem i trudności w znalezieniu zatrudnienia powodują, że szkoły oprócz przygotowania zawodowego powinny wyposażać absolwentów w umiejętność wykorzystywania kompetencji kluczowych w dostosowywaniu się do dynamicznych zmian na rynku pracy. Absolwent szkoły powinien być wyposażony w umiejętność łączenia wiedzy z praktyką i przyjmowania postaw odpowiednich do sytuacji przez całe życie. Bardzo ważne jest porozumiewanie się w języku ojczystym i językach obcych, zdolność wyrażania i interpretowania pojęć, wykorzystywanie myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Szanse uzyskania zatrudnienia zwiększa także posiadanie kompetencji informatycznych obejmujących umiejętność i krytyczne wykorzystywanie komputerów i Internetu do uzyskiwania, oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji. Konieczna jest także umiejętność radzenia sobie ze stresem i frustracjami oparta na współpracy, asertywności i prawości. Kończący szkołę młody człowiek powinien także wykazywać się inicjatywnością i przedsiębiorczością popartą dążeniem do osiągnięcia zamierzonych celów. Otwarcie granic i łatwość przemieszczania się powinny być poparte zrozumieniem własnej kultury, poczuciem tożsamości z lokalnym, narodowym i europejskim dziedzictwem kulturalnym.

III.3 Funkcjonowanie absolwentów na lokalnym i regionalnym rynku pracy.

Możliwości zatrudnienia absolwentów były analizowane w ekspertyzach zawierających ocenę rynku pracy województwa lubelskiego przygotowanych w ramach projektu „Barometr Rynku Pracy”.

„Rozwój systemu edukacji w województwie wskazuje, że coraz większa część populacji będzie miała możliwość uzyskania wyższego wykształcenia. Jest to niewątpliwie potrzebne, gdyż przyczynia się do wzrostu kompetencji i kapitału intelektualnego pracobiorców i pracodawców. Jednak lokalny rynek pracy ma ograniczone możliwości wchłonięcia tak dużej liczby absolwentów wyższych uczelni. Dotyczy to zwłaszcza tych, którzy zdobywają wykształcenie na najbardziej modnych, a przez to masowych kierunkach. Mogą się również pojawić trudności w znajdowaniu pracowników na stanowiska niższe, nie wymagające dyplomu magistra czy licencjata, ale umiejętności wykonywania prostych czynności. Wojewódzki rynek pracy jest stosunkowo słabo zaawansowany technologicznie, a w związku z tym potrzebuje wielu pracowników do prac prostych i fizycznych. Absolwenci wyższych uczelni mają znacznie dalej idące aspiracje, ale liczba stanowisk im odpowiadających jest niezbyt wielka. Współczesny rynek wymaga wąskich specjalizacji połączonych z naprawdę wysokimi kwalifikacjami. Niezbędne jest zatem zapewnienie

młodzieży szerokiego dostępu do doradców zawodowych, którzy mogliby upowszechniać świadomość tych kwestii zapobiegając w ten sposób negatywnym następstwom tego powszechnego

dążenia do uzyskania dyplomu wyższej uczelni. Jednocześnie konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do rozwoju technologicznego regionalnego rynku pracy, co pozwoliłoby absorbować wysoko wykwalifikowanych specjalistów przeciwdziałając ich odpływowi do innych miast i za granicę.

Rynek pracy województwa lubelskiego znajduje się obecnie w dosyć trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Istnieją jednak szanse na jego dynamiczny rozwój i poprawę funkcjonowania poszczególnych podmiotów w nim uczestniczących. Wymaga to jednak przedsięwzięć zintegrowanych i obejmujących wiele wymiarów rynku pracy: gospodarczego, infrastrukturalnego, społecznego, prawno-instytucjonalnego, a także kulturalnego. W dążeniach do osiągnięcia celów rozwojowych rynku pracy żaden z tych aspektów nie może być ignorowany.”⁹

IV. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA I UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

IV.1 Prognozy demograficzne

W oparciu o „Koncepcję polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” oraz „Strategię rozwoju województwa lubelskiego” – przewiduje się, że w okresie najbliższych 30 lat liczba ludności będzie się systematycznie zmniejszać. Ubytek ten będzie skutkiem głównie spadku liczby ludności wiejskiej. Zgodnie z prognozą, w 2030 r. liczba mieszkańców wsi regionu będzie o około 210 tys. mniejsza w stosunku do 2000 r. Liczba ludności miejskiej wzrośnie natomiast o około 98,5 tys. osób. Obszary wiejskie w województwie lubelskim, podobnie jak w całym kraju, cechują się wysokim zatrudnieniem w rolnictwie i ukrytym bezrobociem na wsi. Dla tych osób należy stworzyć nowe miejsca pracy poza rolnictwem. W prognozie dla województwa lubelskiego przewiduje się, że ożywieniu ulegnie mobilność przestrzenna ludności; nastąpi ponowne zwiększenie salda migracji ze wsi do miast (prognozowany wskaźnik urbanizacji do 56,1% w 2030 r.). Zakładany odpływ ludności ze wsi i sektora rolniczego powinien być absorbowany przez sektor przetwórstwa rolno-spożywczego i sferę usług rynkowych, rozwijających się głównie w małych i średnich miastach.¹⁰

Z wydanej przez WSEiI publikacji *„Barometr rynku pracy. Ocena rynku pracy województwa lubelskiego – Analiza”* wynika, że *„lubelski rynek pracy jest dość zróżnicowany pod względem przestrzennym i jakościowym. Pierwszy przestrzenny segment rynku pracy to silny ośrodek miasta Lublin, drugi segment to największe miasta regionu tj: Zamość, Biała Podlaska i Chełm, zaś trzeci segment to miasta powiatowe pełniące funkcję lokalnych ośrodków rozwoju. Oblicze rynku pracy jest kształtowane w głównej mierze przez wiejsko-rolniczy charakter regionu, który w znaczący sposób wpływa na charakter zasobów siły roboczej. Większość to ludzie mało mobilni, o niskim poziomie wykształcenia, przygotowani głównie do pracy w rolnictwie. Większość osób bezrobotnych stanowią mieszkańcy wsi. Lubelski rynek pracy posiada nieefektywną strukturę wynikającą z opóźnionej względem kraju restrukturyzacji gospodarczej. Większość zakładów pracy podlegających restrukturyzacji upadła przy jednoczesnym niskim poziomie nowych inwestycji. Analiza przeprowadzonych elementów kształtujących rynek*

pracy w woj. lubelskim wskazuje, iż jedną z głównych przyczyn braku pracy jest po prostu brak nowych miejsc pracy lub postępująca likwidacja istniejących. Jest to spowodowane bardzo niską liczbą nowych inwestycji mimo wzrostu liczby małych przedsiębiorstw, które w przeważającej mierze przyjmują formę działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne. Problem ten dotyczy w głównej mierze miast powiatowych regionu. Kolejną przyczyną jest społeczno-kulturowe uwarunkowanie rynku pracy, które wpływa na niewłaściwe dopasowanie oczekiwań i potrzeb pracodawców i pracowników. Rozbieżność ta występuje głównie na płaszczyźnie motywacyjnej, kwalifikacji pracowników jak i finansowej. Ważnym problemem jest też ujemna migracja ludności, która sprawia, że duża część osób młodych z wyższym wykształceniem i wysokich kwalifikacjach zawodowych migruje do większych ośrodków pracy, głównie do ośrodka warszawskiego.”¹¹

Przedstawiona powyżej prognoza demograficzna stwarza szansę rozwoju dla Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego, który oprócz zapewnienia wykształcenia ogólnego w IIX Liceum Ogólnokształcącym i VI Liceum Profilowanym, przygotowuje średnie kadry dla przemysłu spożywczego i chemicznego w Technikum Przemysłu Spożywczego, Technikum Chemicznym, Technikum Uzupełniającym Nr 4 i Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 10. Usytuowanie w stolicy województwa szkoły o takim profilu może przyciągnąć migrującą ze wsi młodzież, a bliskość uczelni wyższych sprzyja podejmowaniu dalszego kształcenia.

IV.2 Współpraca szkoły z zakładami pracy

Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego od wielu lat prowadzi ścisłą współpracę z różnorodnymi organizacjami i społecznością lokalną na rzecz rozwoju edukacji i aktywności obywatelskiej. Wymierne efekty przynosi współpraca z Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości, Firmą „Motyl”, Firmą Cukierniczą „Solidarność”, Fabryką Cukierków „Pszczółka”, Lubelską Spółdzielnią Spożywców „Społem”, Okręgową Spółdzielnią Mleczarską w Krasnymstawie, Zakładami Mięsnymi Z.J. Cioczek, Zakładami Azotowymi „Puławy”, Zakładami Chemicznymi „Permedia”, PPH „STANDARD”, Lubelskimi Zakładami Farmaceutycznymi „POLFA”, SP „Farmochem”, POCH, Przedsiębiorstwem Zagranicznym „Cormey”, PZF „CEFARM – Lublin”, Aptekami z recepturą, zakładami kosmetycznymi. Młodzież ZSChiPS dzięki temu ma

możliwość poznawać najnowsze technologie wprowadzane do produkcji w przemyśle spożywczym, chemicznym, farmaceutycznym i kosmetycznym.

Ważnym elementem w kształtowaniu kompetencji kluczowych i wychowaniu młodzieży jest w naszej szkole współpraca z instytucjami pozarządowymi: Wolontariatem, Fundacją „Nowy Staw”, Hospicjum Małego Księcia, Caritasem, PCK, LOK, LOP, TPD.

Szkoła współpracuje także z uczelniami i szkołami wyższymi: Politechniką Lubelską, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Wyższą Szkołą Ekonomii i Innowacji.

IV.3 Działalność szkoły na rzecz przygotowania uczniów do funkcjonowania w zmieniających się realiach rynku pracy

Od wielu lat w Zespole Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego prowadzony jest monitoring i analiza lokalnego rynku pracy. W corocznych planach rekrutacji szkoła uwzględnia aktualne tendencje i zapotrzebowanie na pracowników sektora rolno-spożywczego i chemicznego. Trudna sytuacja na rynku pracy w znacznej mierze wpływa na możliwości zatrudnienia absolwentów kończących szkołę. Likwidacja dużych zakładów przemysłu spożywczego w mieście i regionie (np. Zakładów Mięsnych, Cukrowni Lublin, Okręgowych Spółdzielni Mleczarskich) wpływa na zapotrzebowanie na pracowników w poszczególnych branżach. W związku z tym zmianie uległy specjalizacje w jakich kształcą się uczniowie Technikum Przemysłu Spożywczego, ZSZ, Technikum Uzupełniającego. W miejsce jeszcze kilka lat temu popularnych specjalizacji takich jak, przetwórstwo mięsa, przetwórstwo mleka, wprowadzone zostały nowe, bardziej odpowiadające potrzebom rynku specjalności jak, zarządzanie jakością w przemyśle spożywczym, informatyka w przemyśle spożywczym, przetwórstwo surowców zwierzęcych. Nadal dużą popularnością cieszą się specjalizacje cukiernictwo i piekarstwo. Natomiast w Technikum Chemicznym oprócz specjalizacji technologia środków kosmetycznych i technologia środków farmaceutycznych w ubiegłym roku wprowadzona została nowa specjalizacja analiza medyczna.

Szkoła współpracuje z Urzędem Pracy w Lublinie, uczniowie uczestniczą w spotkaniach z doradcami zawodowymi. Obecnie doradztwem zawodowym i psychologicznym objęci zostali wszyscy uczniowie szkół zawodowych. Na lekcjach

przedsiębiorczości poznają przepisy regulujące możliwość otwierania własnej firmy, uczą się pisać listy motywacyjne i curriculum vitae, przygotowują się do prowadzenia rozmów aplikacyjnych.

Wysoki poziom oraz różnorodność zajęć praktycznych i praktyk zawodowych jakimi w procesie kształcenia objęci są uczniowie, wpływa na lepsze przygotowanie absolwentów do podjęcia pracy zawodowej. Najlepsi z nich mogą podjąć pracę w zakładach, w których odbywali praktyki. Doskonale wyposażone laboratoria i pracownie chemiczne, bioanalityczne, mikrobiologiczne oraz pracownia ciastkarska, stwarzają warunki do przygotowania się do zdawania egzaminów czeladniczych, uczestniczenia w ogólnopolskich branżowych turniejach i konkursach. Szkoła jest także ośrodkiem egzaminacyjnym dla zdawania egzaminów zawodowych. Znacząca część młodzieży planuje podjęcie pracy zawodowej za granicą, dlatego też w szkole duży nacisk jest kładziony na naukę języków obcych. Dla zainteresowanych uczniów organizowane były nawet kursy języka angielskiego i niemieckiego obejmujące specyficzne słownictwo przemysłu spożywczego. Absolwenci szkoły są dobrze przygotowani do podjęcia pracy lub kontynuowania nauki na wyższym poziomie kształcenia.

V. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Zebrany w trakcie analizy SWOT, analizy dokumentów i wywiadów materiał pozwolił na dokonanie diagnozy Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego w pięciu obszarach.

W zakresie **współpracy Szkoły z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy** w ZSChiPS duży nacisk położony jest na dokonywanie analizy rynku pracy i dostosowanie kierunków kształcenia do jego potrzeb. Szkoła ściśle współpracuje z zakładami pracy przemysłu spożywczego i chemicznego, w których młodzież odbywa praktyki zawodowe, dzięki czemu uczniowie zapoznają się z najnowszymi technologiami i urządzeniami stosowanymi w przemyśle chemicznym i spożywczym. Pomimo szeroko zakrojonych działań w tym zakresie kryzys gospodarczy wpływa na jakość kształcenia i możliwość zatrudnienia absolwentów kończących szkołę zawodowe.

W zakresie **współpracy nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów zawodowych** między nauczycielami ZSChiPS zachodzi korelacja programów nauczania i wymiana doświadczeń zawodowych. Dzięki temu uczniowie uzyskują kompleksową, uporządkowaną wiedzę, którą wykorzystują w życiu zawodowym i prywatnym. Dla uzyskania jeszcze lepszych efektów pracy należy zintensyfikować działania zmierzające do wdrożenia młodzieży do wszechstronnego rozwoju oraz zaangażować wszystkich nauczycieli do stosowania nowych rozwiązań w nauczaniu.

W zakresie **kompetencji zawodowych i kompetencji kluczowych uczniów i absolwentów ZSChiPS** kładziony jest nacisk zarówno na umiejętności teoretyczno-praktyczne umożliwiające uczniom dalsze kształcenie lub wykonywanie zawodu, jak i szeroko pojęte samokształcenie. Uczniowie mają możliwość rozwijania swoich pasji i zainteresowań, brania udziału w licznych zajęciach pozalekcyjnych, korzystania z technologii informacyjnej w pracowniach komputerowych i multimedialnym centrum informacji. Wyższe aspiracje edukacyjne i rozwijanie umiejętności kluczowych ułatwiają zdobycie atrakcyjnego zawodu i dobrej pracy lub kontynuowanie nauki. W tym celu konieczne jest stałe doposażanie pracowni kształcenia zawodowego i językowego, aby teoria wykładana w szkole nadążała za rozwojem nowoczesnych technologii. Należy także motywować uczniów, zachęcać i wspierać przy realizacji planów życiowych.

W zakresie **kadry pedagogicznej w aspekcie kształtowania kompetencji kluczowych** w ZSChiPS pracuje wykwalifikowana kadra zaangażowana w podnoszenie jakości nauczania, świadoma zmian zachodzących w edukacji i na rynku pracy, stawiająca na innowacyjność nauczania. Nauczyciele dostosowują programy nauczania do zmieniających się uwarunkowań i rynku pracy oraz piszą programy autorskie dotyczące nowych specjalizacji. Bolączką jest niewystarczająca ilość funduszy na uzupełnienie zaplecza, środków dydaktycznych, podręczników. Ponadto w obecnej sytuacji gospodarczej kraju trudno przewidzieć, czy modyfikacje dokonane w programach nauczania będą odpowiadać aktualnym potrzebom środowiska i rynku.

W zakresie **charakterystyki uczniów** ZSChiPS pod kątem znajomości wymogów, potrzeb i prognoz rynku pracy, można stwierdzić, że wykazują się dużą dojrzałością w tym aspekcie. Największe znaczenie w przygotowaniu do zawodu mają zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe odbywające się w zakładach przemysłu spożywczego i chemicznego. Otwarcie rynków w krajach Unii Europejskiej wpływa na docenienie znaczenia nauki języków obcych. Uczniowie mają świadomość, że aby wejść na rynek pracy muszą mieć dobre przygotowanie: wykształcenie ogólne i zawodowe, umiejętność posługiwania się komputerem. Różnica w zakresie wymogów rynku pracy powodowała, że uczniowie dostrzegali obszary, które wymagają jeszcze dopracowania. Odnosiło się to głównie do praktyk zawodowych, w których widzieli konieczność poprawy jakości zajęć w odniesieniu do uczenia konkretnych umiejętności, zaznajamiania z nowymi technologiami produkcji, badaniami laboratoryjnymi. Podkreślali także, zbyt małą ilość nowoczesnych podręczników i książek zawodowych oraz nie w pełni wystarczające wyposażenie szkoły w sprzęt laboratoryjny, specjalistyczne programy komputerowe, pomoce naukowe, zwracali uwagę na przestarzałe metody nauczania. Uczniowie obawiają się słabego przygotowania zawodowego, nienadążania za nowymi technikami i technologiami produkcji, niewystarczającego poznania zakładów, małego doświadczenia i nie sprostanania wymogom pracodawców, co utrudni im rozpoczęcie pracy zawodowej.

Konkludując należy stwierdzić, że ścisła **współpraca ZSChiPS z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy** jest konieczna, dla zwiększenia szans podjęcia pracy w wyuczonym zawodzie przez absolwentów szkoły. Bardzo ważne jest także, aby w szkole prowadzona była analiza potrzeb rynku, a do programów nauczania

wdrażane nowe treści zaznajamiające uczniów z najnowszymi technologiami i urządzeniami stosowanymi w przemyśle chemicznym i spożywczym.

Współpraca nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów zawodowych pozwala uczniom na uzyskanie szerokiej, uporządkowanej wiedzy ogólnej i zawodowej. W konsekwencji wpływa to lepsze przygotowanie absolwentów do funkcjonowania we współczesnym świecie i zwiększa ich szanse na znalezienie zatrudnienia lub podjęcia dalszego kształcenia oraz rozwija **kompetencje zawodowe i kompetencje kluczowe**. Zadaniem **kadry pedagogicznej w aspekcie kształtowania kompetencji kluczowych** jest szukanie nowatorskich rozwiązań w pracy dydaktycznej i dbałość o doskonalenie swojego warsztatu pracy, dlatego też **przystąpienie Zespołu Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego do realizacji programu Szkoła Kluczowych Kompetencji** stwarza nowe możliwości rozwoju. Opracowane przez nauczycieli programy uwzględniające kształtowanie kompetencji kluczowych w zakresie nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych i przedsiębiorczości przygotowują uczniów do funkcjonowania we współczesnym świecie wymagającym dużej elastyczności i umiejętności łączenia wiedzy z różnych dziedzin.

W **zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych** konieczne jest wdrożenie uczniów do wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji życiowych oraz podniesienie poziomu wiedzy matematycznej, niezbędnej do zdania obowiązkowej matury z matematyki.

Program kształtowania kompetencji informatycznych musi przekazywać wiedzę techniczną pozwalającą na sprawne posługiwanie się sprzętem komputerowym w celu uzyskania pożądanego wiedzy i informacji. Komputer może stanowić narzędzie do tworzenia, prezentowania i wymiany informacji za pośrednictwem Internetu.

Rozwijanie kompetencji językowych powinno doprowadzić do opanowania języka obcego w stopniu zapewniającym sprawną komunikację w odniesieniu do życia codziennego oraz poznania specyficznego języka zawodowego.

Kształtowanie kompetencji kluczowych w zakresie przedsiębiorczości wymaga zwrócenia większej uwagi na praktyczne stosowanie wiedzy teoretycznej. Należy skupić się na przygotowaniu uczniów do wejścia na rynek pracy.

Przypisy

1. Kompetencje Kluczowe – zalecenia Parlamentu Europejskiego. Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia, *materiały WSEiI*
2. Z. Makiela, T. Rachwał - Program nauczania podstaw przedsiębiorczości dla LO, LP i technikum, Nowa Era Warszawa 2002.
3. Kompetencje informatyczne. Kompetencje Kluczowe – zalecenia Parlamentu Europejskiego, *materiały WSEiI*
4. E. Gurbiel, i in. – Technologia informacyjna. Program nauczania technologii informacyjnej w LO, LP i technikum, WSiP Warszawa 2002.
5. Kompetencje matematyczne. Kompetencje Kluczowe – zalecenia Parlamentu Europejskiego, *materiały WSEiI*
6. Kompetencje w zakresie języków obcych. Kompetencje Kluczowe – zalecenia Parlamentu Europejskiego, *materiały WSEiI*
7. Podstawy programowe kształcenia zawodowego w zawodach nauczanych w szkołach ponadgimnazjalnych. Zał. do rozp. MENiS z dn. 4 czerwca 2003 r. Dz. U. Zał. do nru 159, poz. 1540 z dn. 12.09.2003
8. D. Wadowski - „Ekspertyza rynku pracy w województwie lubelskim, W: Barometr rynku pracy, WSEI Lublin 2007.
9. D. Wadowski - „Ekspertyza rynku pracy w województwie lubelskim, W: Barometr rynku pracy, WSEI Lublin 2007.
10. Strategia rozwoju województwa lubelskiego,
<http://www.lubelskie.pl/um/strategia.php>
11. Analiza. Barometr rynku pracy, WSEI Lublin 2007.